

Razdoblje ranog djetinjstva najpovoljnije je doba da se djeci pomogne ostvariti kompetenciju u interpersonalnim odnosima

Osposobljavanje djece za samostalno rješavanje problema • Igra 'Predsjednik'

Prije četiri godine u Dječjem centru Čakovec započeo je projekt pod nazivom 'Osnove demokracije'. Uvodeći nove aktivnosti i pojmove u svakodnevni rad s djecom, u neposrednoj dječjoj interakciji nastala je igra 'Predsjednik'. Tijekom godina pokazala se kao vrlo koristan model za razvoj socijalne kompetencije djece predškolske dobi.

Mirjana Vincek-Škvorc,
psihologinja
Nevenka Holetić, odgajateljica
Dječji centar Čakovec
Čakovec

O stvarivanje zadovoljavajućih odnosa s osobama iz svoje sredine jedan je od ključnih elemenata za procjenu stupnja životnog zadovoljstva osobe. Upravo zbog čovjekove društvene prirode, zbog koje većinu svojih potreba realizira kroz kontakte s drugim osobama, stjecanje socijalne kompetencije jedan je od

glavnih ciljeva odgoja, bez obzira o kojoj se pedagoškoj koncepciji radilo. Temelji sposobnosti djelotvornog funkcioniranja u socijalnim kontekstima grade se u prvih pet ili šest godina života, stoga je razdoblje ranog djetinjstva najpovoljnije doba da se djeci pomogne ostvariti kompetenciju u interpersonalnim odnosima (Katz, 1999.).

istražujemo i stvaramo

Razvoj socijalne kompetencije kroz osobno iskustvo djeteta

Suvremeni odgojno-obrazovni pristup naglašava važnost aktivnog sudjelovanja djeteta u procesu učenja. To sudjelovanje pretpostavlja postojanje demokratskih odnosa između sudionika odgojno-obrazovnog procesa (odgajatelja i djeteta) čija je karakteristika ravnopravna i recipročna međusobna komunikacija. U kontekstu suvremenog odgojno-obrazovnog pristupa mnogi autori kao jedan od najvažnijih zadataka odgoja i obrazovanja ističu pripremu djece za demokratsko življenje (Slunjski, 2006.). To podrazumijeva stvaranje uvjeta u kojima će djeca

Mogućnost samostalnog rješavanja problema pridonijet će u znatno većoj mjeri razvoju socijalne kompetencije djece nego rješavanje problema umjesto njih.

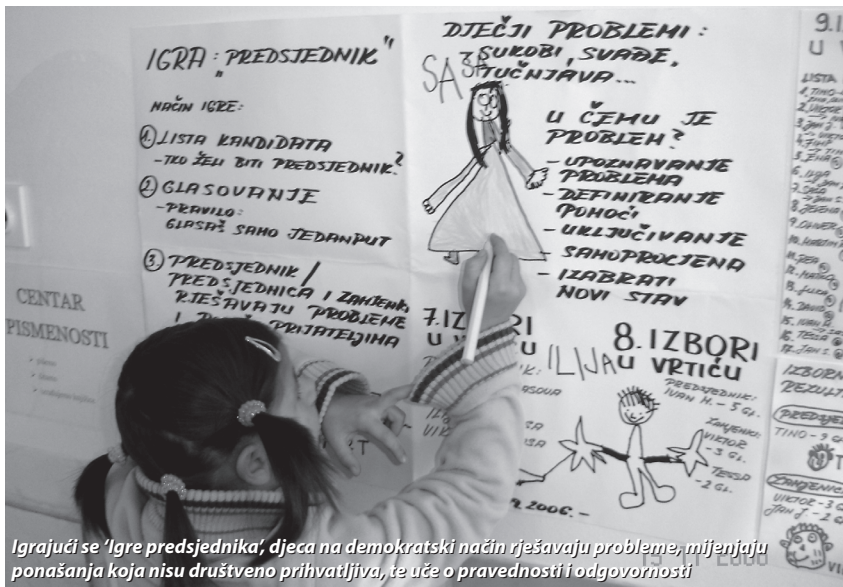
imati priliku uvježbavati različite oblike demokratskog ponašanja i sudjelovati u uspostavljanju demokratskog ozračja. U takvom okruženju različite socijalne situacije doživljavaju se kao prilika za učenje načina rješavanja problema kroz osobno iskustvo. Mogućnost samostalnog rješavanja problema pridonijet će u znatno većoj mjeri razvoju socijalne kompetencije djece nego rješavanje problema umjesto njih. Važnost problema za dijete je glavni uvjet uspješnog učenja novih vještina rješavanja problema (Shapiro, 1997.). Stoga su međusobni sukobi i nesporazumi koji se svakodnevno javljaju u vrtiću dobar poligon za razvijanje vještina za samostalno rješavanje problema te uspostavljanje kvalitetne međusobne komunikacije. Kao djelotvorne strategije za poticanje socijalnog razvoja predlažu se, između ostalog, otvorena komunikacija, poštivanje dječjih osjećaja, pozivanje na temeljna pravila, pojačavanje prosocijalnih umijeća (Katz, 1999.). Slušanje djece i poticanje njihovog dijaloga predstavlja posebno važnu zadaću odgajatelja u stvaranju uvjeta za cjelovit razvoj i učenje djece (Slunjski, 2006.). Budući da je promatranje modela vrlo upečatljiv način učenja,

odgajatelj treba voditi računa da njegova intervencija u rješavanju sukoba bude interaktivna, tj. da sluša, pita, predlaže, a ne propovijeda (Katz, 1999.).

Promijenjena uloga odgajatelja u rješavanju sukoba

Dok tradicionalni pristup karakterizira prečesto traženje odgajateljevog posredovanja u rješavanju međusobnih nesporazuma i sukoba djece, suvremeni pristup posebnu pozornost posvećuje poticanju djece na samostalno rješavanje problema i suradnju, osobito u konfliktnim situacijama. Odgajateljeve intervencije bit će usmjerene na osposobljavanje djece za uspješnije rješavanje nesuglasica te preuzimanje odgovornosti za uspostavljanje kvalitetnije međusobne komunikacije. Kao djelotvoran pristup pokazalo se biranje djece-pomagača koja su zadužena za pomoć pri rješavanju nesuglasica i sukoba svojih prijatelja (Slunjski, 2006.). Pokazalo se da dijete-pomagač, pokušavajući neutralno sagledati problem druge djece, tj. razumjeti njihove suprotstavljene perspektive, zapravo dobiva priliku sagledati višeznačnost i višedimenzionalnost problema, puno objektivnije nego djeca koja su u njemu osobno i emocionalno angažirana. Osim toga, pokušavajući prijateljima pomoći da kvalitetnije pregovaraju i raspravljaju, dijete-pomagač i samo uvježbava spomenuta umijeća (Slunjski, 2006., str. 221.).

Ovakav pristup u radu s djecom korišten je tijekom rada na projektu 'Osnove demokracije' u Dječjem centru Čakovec, počevši od pedagoške godine 2002./2003. Odgajateljica Nevenka Holetić ugrađivala je pojmove 'pravednost', 'nepravda', 'odlučivanje', 'pravila'... u svakodnevni rad s djecom kroz različite situacije iz života djece. Rezultati tog rada objavljeni su u brošurama *Pravedni medvjedići uče o pravednosti* te *Dijete i problem* i *Igra 'Predsjednik'*. Ove brosure autentičan su primjer suvremenog i demokratskog pristupa u radu s

Igrajući se 'Igre predsjednika', djeca na demokratski način rješavaju probleme, mijenjaju ponašanja koja nisu društveno prihvatljiva, te uče o pravednosti i odgovornosti

djecom. Igru 'Predsjednik' u velikoj mjeri osmišljavaju djeca, a uključuje brojne elemente demokratskog građanskog odgoja: pravo na glasovanje, dogovaranje pravila, rješavanje problema i dr. Predsjednik može biti svako dijete koje prema mišljenju ostale djece poštuje pravila i ima određene komunikacijske vještine. Njegov mandat traje jedan tjedan, nakon čega slijedi ponovni izbor. Tom prilikom se razmatra kakav je za vrijeme svojeg mandata bio predsjednik, koje su mu dobre osobine a koje loše, je li u čemu pogriješio i sl.

Kako se igra razvijala

Proces razvoja igre je tekao na način da je u početku igre kandidate i glasove

Igra 'Predsjednik'

Ova igra je nastala u konkretnoj vrtičkoj situaciji, na temelju dječje inicijative tijekom provedbe projekta pod nazivom 'Pravednost'.

Pravila igre:

1. Tko želi biti predsjednik?
Odgajateljica postavlja pitanje, djeca koja žele biti predsjednici se javljaju, odgajatelj uz pomoć djeteta-pomagača zapisuje, stvara se lista kandidata.
2. Glasovanje
Pravila:
- Glasuješ samo jednom.
- Za sebe ne možeš glasovati.
3. Biranje
Predsjednik je dijete koje ima najviše glasova.
Zamjenici su djeca koja imaju manji broj glasova od predsjednika.
4. Trajanje mandata
Mandat predsjednika i zamjenika traje jedan tjedan. Nakon tjedan dana bira se novi predsjednik i zamjenici.
5. Uloga predsjednika i zamjenika:
Rješavanje problema i sukoba djece u skupini dogovorom.

Temelji sposobnosti djelotvornog funkcioniranja u socijalnim kontekstima grade se u prvih pet ili šest godina života, stoga je razdoblje ranog djetinjstva najpovoljnije razdoblje da se djeci pomogne postići kompetencija u interpersonalnim odnosima.

zapisivala odgajateljica, a kasnije je tu ulogu preuzelo dijete uz pomoć odgajateljice. Nakon nekog vremena dio djece samostalno zapisuje i vodi izbore. Uz predsjednika su vezana pravila skupine, koja se razvijaju zajedno s razvojem socijalne kompetencije djece u skupini. Djeca su smatrala da je najvažnija uloga predsjednika rješavanje problema koji se pojavljuju u vrtiću (sukobi, svađe, otima-

nje igračaka i sl.). Pojavila se dilema na koji način predsjednik može riješiti problem. Na početku igre, predsjednik je najčešće rješavao probleme tučnjavom i na taj način kršio pravila skupine. Primjerice, dijete koje je porušilo sagrađenu građevinu bi udario i rekao mu da to više ne smije raditi ili bi drugom djetetu nešto porušio i komentirao: 'Ja to mogu, ja sam predsjednik!'. Takvim načinom rješavanja dotaknuli smo pitanja:

- Kakav bi trebao biti predsjednik?
- Kako bi trebao rješavati problem?
- Može li on kršiti pravila?

S vremenom je odgajateljica, podržavajući konstruktivnu raspravu djece, stvorila preduvjete za uspješnije rješavanje sukoba, preuzimanje odgovornosti za osoban izbor i uspostavljanje kvalitetnije međusobne komunikacije. Danas je ovo usvojeni model komunikacije u skupini. Nakon niza rasprava vezanih uz konkretne vrtičke situacije, djeca su zaključila da:

- Predsjednik mora biti pravedan i odgovoran.
- Predsjednik rješava probleme dogovorom.
- Predsjednik ne smije kršiti pravila.

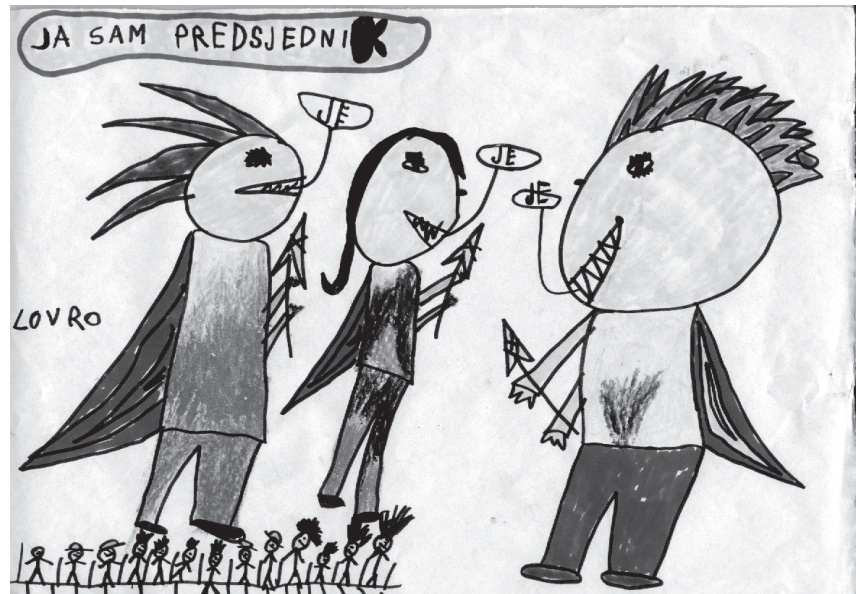
istražujemo i stvaramo

Kad se dogodilo da predsjednik nije nekoliko dana bilo u vrtiću, djeca su razmišljajući i raspravljajući o tome zaključila da predsjednik mora imati zamjenika. Zamjenik se bira na isti način kao i predsjednik, uz mogućnost da predsjednik ne mora imati samo jednog zamjenika, već ih može imati više, prema broju glasova. Uloga predsjednika i zamjenika je da rješavaju probleme dogovorom. Zamjenik pomaže predsjedniku ili samostalno rješava probleme. Događalo se da neka djeca u ulozi predsjednika ili zamjenika agresivno rješavaju probleme i uzastopno krše pravila. Pojavilo se pitanje: *Što ako predsjednik ili zamjenik ne obavlja dobro*

Kao djelotvorne strategije za poticanje socijalnog razvoja predlažu se, između ostalog, otvorena komunikacija, poštivanje dječjih osjećaja, pozivanje na temeljna pravila, pojačavanje prosocijalnih umijeća.

svoju dužnost? Donesena je odluka da se u tom slučaju grupa sastaje i da se nakon zajedničke rasprave, ukoliko se pokaže da ima dovoljno argumenata, predsjednik ili zamjenik mogu smijeniti.

Na početku igre je bilo i suza pojedine djece koja nisu bila izabrana. Većina djece se ipak redovito javlja na listu kandidata, a ukoliko nisu izabrana ni za predsjednika ni za zamjenika, prihvaćaju to uz objašnjenje da će možda biti izabrana sljedeći put. Neka djeca ne žele sama sudjelovati u izboru za predsjednika uz obrazloženje da žele samo glasovati.

Mogućnost samostalnog rješavanja problema pridonijet će u znatno većoj mjeri razvoju socijalne kompetencije djece nego rješavanje problema umjesto njih

Mandat predsjednika i zamjenika

Izbori se održavaju svaki petak, a mandat traje od ponedjeljka do petka. Na početku igre za predsjednika su najčešće birani samo dječaci, a kasnije su se počele birati i djevojčice. Neki predsjednici se biraju i po dva puta za redom, a neki zamjenici imaju i više uzastopnih mandata, što govori o visokoj razini kompetencije pojedine djece. Svako dijete unaprijed odlučuje za koga će glasati.

Tijekom mandata razgovaramo o tome kakav je tko predsjednik ili zamjenik, koliko uspješno rješava probleme, što predsjednik ili zamjenik sami misle o sebi u toj ulozi, o svojim zadaćama i odgovornostima, te što o tome misle druga djeca - njihovi prijatelji. Na taj se način djeci nudi prilika da kažu svoje mišljenje, da kritički raspravljaju o demokratskom 'uređenju' u svojoj skupini.

Dječje iskaze odgajateljica ili sama djeca bilježe na plakate i u različite individualne i zajedničke knjižice. Često su dječji iskazi popraćeni i dječjim crtežima vezanima uz konkretnu vrtićku situaciju. Na ovaj način odgajateljica dobiva vrijedne informacije i zabilješke o tome koliko su pojedine

aktivnosti utjecale na razvoj socijalne kompetencije svakog pojedinog djeteta. Ova igra potiče razvoj procjene i samoprocjene kod djece, različite oblike komunikacije (govor, slušanje, čitanje i pisanje) i razvoj matematičkih pojmova (kod glasovanja - brojenje, zbrajanje i oduzimanje). Igrajući se 'Igre predsjednika', djeca na demokratski način rješavaju svoje probleme, mijenjaju svoja ponašanja koja nisu društveno prihvatljiva, te uče o pravdnosti i odgovornosti.

Literatura:

1. Irović, S. (2000.): *Vršnjak kao 'poučavatelj'*, U: Slunjski (ur.), Zbornik radova Učiti zajedno s djecom – učiti. Čakovec, Dječji centar Čakovec, Visoka učiteljska škola Čakovec, 85-90.
2. Katz, L. G., McClellan, D. E. (1999.): *Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije*, Zagreb, Educa
3. Shapiro, L. E. (1998.): *Kako razviti emocionalnu inteligenciju djeteta*, Zagreb: Mozaik knjiga
4. Slunjski, E. (2006.): *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću – organizaciji koja uči*, Zagreb, Mali profesor